Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale
ŞOITU, LAURENŢIU
Consiliere familială: fişe / Laurenţiu Şoitu, Ecaterina Vrăjmaş, Emil Păun. - Iaşi: Institutul European, 2001
126 p.; 19,5 cm
Bibliogr.
ISBN 973-611-146-6

I. Vrăjmaş, Ecaterina
II. Păun, Emil
316.356.2

© Institutul European Iaşi
ISBN 973-611-146-6

PRINTED IN ROMANIA

Laurenţiu ŞOITU Ecaterina VRĂJMAŞ Emil PĂUN

CONSILIERE FAMILIALĂ

– fişe –

INSTITUTUL EUROPEAN
2001

SUMAR

Argument / 7

Fişa nº 1. **Familia** / 9

2. **Masa în familie** / 13

3. **Calităţile unui părinte** / 15

4. **Rolul părinţilor** / 19

5. **Cum ne văd copiii** / 21

6. **Educaţia părinţilor în situaţii de risc** / 23

7. **Părinţii separaţi** / 25

8. **Părinţii voluntari** / 29

9. **Sugestii pentru părinţi** / 33

10. **Exerciţii pentru părinţi** / 35

11. **Întrebări pentru părinţi** / 37

12. **Copilul mic** / 41

13. **Tulburările de limbaj ale copilului** / 45

14. **Corectarea vorbirii** / 49

15. **Acomodarea cu programul de şcoală** / 53

16. **Educarea copiilor timizi** / 57

17. **Complexul de inferioritate la copil** / 59

18. **Copilul – în dificultate sau în eşec?** / 61

19. **Acceptarea şi neacceptarea copilului** / 63

20. **Minciuna copilului** / 65

21. **Pedepsirea copilului** / 69
22. **Răsplata copilului** / 73
23. **Banii de buzunar** / 77
24. **Agresivitatea** / 81
25. **Copilul fricos** / 85
26. **Copilul trist** / 89
27. **Adolescentul – un necunoscut** / 93
28. **Educația sexuală** / 97
29. **Pregătirea lecțiilor** / 99
30. **Programul copilului** / 103
31. **A învăța să înveți** / 107
32. **Lectura copilului** / 111
33. **Examenele** / 113
34. **Răspunderea educatorului** / 117
35. **Alcoolul** / 121
Bibliografie selectivă /125

ARGUMENT

Îndoaie copacul cît e mic și învață copilul
pînă n-a crescut mare.

Relația educație – vîrstă are aceeași importanță pe tot parcursul vieții individului. De obicei, adulții care în copilărie nu s-au bucurat de educația cuvenită ajung să regrete acea vreme încercînd să o compenseze printr-un efort sporit în educația propriilor copii.

În volumul de față, prioritate au problemele părinților, în calitatea lor esențială de educatori. Așadar, gîndim că noi, părinții, profesorii, prelații, într-un cuvînt adulții, ne orientăm, sistematic și permanent, spre noi înșine pentru ca, implicit, să fim alături de cei care ne vor lua locul. Ne adresăm tuturor pentru că prin cuvîntul, fapta și comportamentul nostru fiecare poate zidi ori dărîma, stimula ori inhiba, bucura sau întrista, motiva ori descuraja, chema ori alunga, aduna sau risipi voința și așteptarea celor din jur.

Acesta este, de fapt, unul dintre motivele instituirii seriei Fișe.

Se va remarca, sperăm, dorința noastră de diversificare a sarcinilor: avem ferma convingere că ele pot fi transferate de la o temă la alta, cu scopul de a le amplifica menirea și de a-i implica direct pe cititori.

Am recurs la proverbe (și citate) în ideea de a impune, și pe această cale, sensurile majore ale fiecăruia dintre aspectele supuse atenției și din convingerea că aceste chintesențe ale înțelepciunii popoarelor exprimă – de multe ori – atît concepția despre educație cît și atitudinea față de copil.

Puțini dintre noi mai au răgazul lecturii tihnite. De aceea avem nevoie de sinteze și instrumente eficace în vederea coordonării acțiunilor dorite și/sau impuse de contexte.

Pentru a fi operaționale și pentru a răspunde cît mai eficient interacțiunilor din familie, fișele de Consiliere Familială *au fost realizate cu rubrici speciale de lucru.*

Pentru răspunsurile dumneavoastră, puteți utiliza adresa noastră: Universitatea „Al.I.Cuza" Iași – CREA (Centrul Regional de Educație a Adulților), Bd.Copou, 11, sau e-mail:soitu@uaic.ro

Nº 1 FAMILIA

De la mamă vin cele dintîi năravuri ale copiilor.

Definiție. Familia este unicul grup social, caracterizat prin determinări naturale și biologice, în care legăturile de dragoste și consangvinitate dobîndesc o importanță primordială.

Familia este primul grup de socializare din care face parte copilul.

J.S. Bruner consideră comportamentul uman ca fiind o consecință a tipului de copilărie; familia este un fel de „cooperativă de sentimente", capabilă să „îndulcească" pentru fiecare membru în parte loviturile mai grele ale vieții.

Caracteristici

- Este primul grup în care copilul exersează comportamente sociale și se descoperă pe sine;
- Oferă climatul de siguranță afectivă, necesar dezvoltării personalității;
- Este mediul principal de creștere și dezvoltare intelectuală, motivațională, afectivă, estetică, morală etc.
- Reprezintă cel dintîi model al comportamentelor viitoare;
- Este legătura biologică de bază a individului;
- Este cadrul de dezvoltare și valorizare individuală, prin încărcătura afectivă dintre membrii săi.

Esența familiei constă în cei 4 C – *compromis*, *considerație*, *comunicare*, *cooperare* și presupune:

• legături de rudenie-căsătorie, naştere, adopţie etc.
• legături afective
• viaţă comună
• interese şi aspiraţii similare.

Funcţii
• biologică;
• de sprijin;
• economică;
• de dezvoltare afectivă;
• de comunicare interumană, culturală, educativă;
• de socializare.

Dintr-o mie de virtuţi, dragostea faţă de copii e prima...

Responsabilităţi. Familia reprezintă una dintre cele mai vechi forme de comunitate umană, o instituţie stabilă, cu rosturi fundamentale pentru indivizi. În faţa societăţii, aceasta este responsabilă de:
• menţinerea continuităţii biologice;
• păstrarea şi dezvoltarea tradiţiilor culturale;
• transmiterea moştenirii spirituale în procesul socializării;
• împlinirea emoţională;
• apariţia sentimentului de securitate, favorabil dezvoltării personalităţii;
• socializarea tuturor membrilor familiei, îndeosebi a copiilor.

1. *Alte funcţii ale familiei.*

2. *Exemple de responsabilităţi asumate în familia dumneavoastră.*

3. *Exemple pentru fiecare C:* compromis, considerație, comunicare, cooperare.

Gustă apoi mănîncă.

Reguli de aur

• Ora mesei trebuie respectată;

• Fiecare prînz este prilej de reunire a familiei;

• Ora mesei – moment de destindere și bucurie;

• Spălarea mîinilor înainte de masă;

• Regulile sînt valabile pentru toți;

• Copiii participă la așezarea și strîngerea mesei;

• Conversația îi va implica pe toți cei prezenți;

• Atmosfera se va păstra agreabilă pe întreaga durată a prînzului;

• Nimeni nu începe să mănînce pînă nu sînt toți prezenți;

• Dialogurile încetează în momentul în care participanții încep să mănînce.

• Nu este nimănui îngăduită manifestarea capriciilor;

• Copiii vor fi învățați cît mai timpuriu să mănînce singuri.

• La ospețe vesel pururea să te arăți, dar nu cu zbierete și răcnete.

• A mînca nu e rușine, cînd mănînci cum se cuvine.

• La masa altuia să mănînci cu cumpătare.

• Tarde venientibus, ossa. (lat. Întîrziaților, oasele.)

1. *Comentați cel puțin două dintre proverbele amintite anterior.*

2. *Care dintre regulile enumerate sînt uitate cel mai des?*

CALITĂȚILE UNUI PĂRINTE

Cumpătarea părinților se transmite copiilor.

Acțiunea educativă înseamnă creștere, dezvoltare, formare, socializare, culturalizare. Este un fenomen complex, dificil, pentru că are în vedere persoana educată și persoana care educă. În special părintele, pentru a obține rezultate bune în munca sa, este de dorit să probeze:

Consecvență. Educația nu poate da rezultate, dacă părintele:

- își schimbă mereu atitudinea față de copil, după diversele stări emoționale;
- amenință, fără să facă nimic din ce spune;
- tratează aceeași faptă, cînd cu severitate, cînd cu indulgență;
- își neglijează copilul o perioadă, aproape ignorîndu-l;
- impune anumite restricții nemotivate.

Înțelegere. De ce oamenilor maturi li se permite să aibă indispoziții, toane sau dorințe ? Copilul își pune o astfel de întrebare atunci cînd părintele îl obligă să facă ceva împotriva voinței sale.

Sînt cazuri în care, de exemplu, copilul nu poate mînca un anumit fel de mîncare, fie pentru că nu-i place, fie pentru că nu are chef, iar părintele îl obligă s-o facă. În această situație, părintele îi va arăta copilului ce este

spre binele lui, argumentînd *de ce, în ce fel, cu ce efect.*

Autocontrol. Există părinţi care se înfurie repede. La cea mai mică abatere, adresează copilului cuvinte urîte, jignitoare, ameninţă. Aceste atitudini însă nu conduc, obligatoriu, la îndreptarea comportamentului. Numai autocontrolul adultului îndeamnă la atitudini similare.

• Dacă la cea mai mică greşeală, copilul este aspru pedepsit, urmarea firească va fi apariţia sentimentului de ură şi a dorinţei de răzbunare. Se ştie că prea multă severitate dăunează în educaţie.

• Este importantă recunoaşterea de către copil a spiritului nostru de dreptate.

• Pentru copil, consecinţa naturală a greşelii este suficientă pentru a o regreta. Părinţii vor interveni cu măsură şi justeţe în pedepse.

Comportamentul, în întregul său, generează prietenie.

• Cînd părinţii impun nejustificat anumite lucruri, copilul înţelege că n-ar fi iubit şi se comportă în consecinţă – răutatea generînd răutate.

• Vorbele, tonul şi atitudinea sînt hotărîtoare în apropierea sau îndepărtarea dintre părinte şi copil.

Evocaţi situaţii favorabile şi nefavorabile trăite de dumneavoastră - copilul şi adultul.

ROLUL PĂRINȚILOR

Adevărata educație a copiilor – exemplul părinților.

• Să fie călăuze, să ofere sprijin moral și material.

• Să-și asculte copilul, încercînd să se transpună în situația acestuia.

• Să se intereseze de problemele copilului, dar nu pentru a critica, ci pentru a descoperi ceea ce este util.

• Să fie cît mai flexibili, dispuși să-și modifice opiniile, deoarece copilul poate deține informații și experiențe pe care ei, părinții, nu le au.

• Să evite conflictele atunci cînd adolescentul, spre exemplu, nu este de aceeași părere și exprimă aceasta în mod vehement.

• Să se gîndească mereu la efectele oricărei reacții.

• Să ofere întotdeauna variante de gîndire și acțiune.

• Să determine răspunsul cel mai apropiat de capacitatea de înțelegere și așteptările copilului.

Nu uitați !

• Dacă sîntem luați prin surprindere înseamnă că nu am urmărit cu atenție dezvoltarea copilului, nu mai cunoaștem schimbările care au apărut în comportamentul acestuia.

• Paradoxul încurajării include momentul descurajării. (Petre Botezatu)

• Dacă faci ce nu trebuie, va trebui să auzi ce nu vrei.

Alte roluri ale părinților.

CUM NE VĂD COPIII

Chiar trecut fiind în vîrstă, nu vei greși ascultînd.

Citiți și analizați împreună această poezie:

La ședința cu părinții

Mi-am mișcat buzele, am vorbit
Toți s-au oprit, m-au fixat
„Un moment ! Un moment !"
Mi s-a spus cu bunăvoință
„Cred că adulții conduc această ședință.
Tu ești un copil, noi știm bine
Sînt sigur că ne putem înțelege cumva".
Am vrut să strig, dar ce se putea face ?
Pînă la urmă, sistemul nu putea fi înfrînt.
N-am fost acolo, doar o iluzie.
Vorbind cu pereții, totuși nimeni nu a observat.
Înainte s-o știu, viața mi-a fost planificată
Ce sens am eu la această ședință ?
Am început să mă revolt, am vrut să fiu dură
Dar pentru ei eu eram o problemă,
Un rebut de ființă umană.
Voiam să intre cineva pe ușă
Cu urechi care să asculte.
Cineva care să-mi înțeleagă temerile.
Lucrurile care ar fi trebuit spuse
de acest rebut de ființă umană,
sînt de fapt pline de sens.

Chrissie Elms-Bennet
(trad. de D. Bucurenci – Colegiul Sf. Sava)

Credeţi că se regăseşte copilul dumneavoastră în aceste versuri?

- *Da / De ce?*
- *Nu / De ce?*

Paradoxul convieţuirii este rezultanta fericitelor neînţelegeri. (P. Botezatu)

Evitarea unor astfel de momente presupune:
- activităţi de prevenire
- ajutor imediat şi autorizat

Căi de prevenire a situaţiilor de risc prin acordarea de:
- sprijin intelectual – educaţia părinţilor sub forma informării, consilierii psihopedagogice şi orientării;
- sprijin social – bani, bunuri şi locuri de muncă în caz de şomaj sau de reconversie profesională;
- sprijin emoţional – asistenţă psihologică şi psihiatrică pentru rezolvarea problemelor comportamentale şi emoţionale.

Educaţia părinţilor înseamnă:
- formare pentru educarea copilului;
- studiu al dezvoltării acestuia;
- evaluare şi autoevaluare a sarcinilor privind creşterea, dezvoltarea şi educarea copilului.

Educaţia părinţilor este centrată pe domeniul cognitiv, adică pe cunoaşterea sarcinilor şi acţiunilor de natură educativă şi se adresează tuturor părinţilor, fără nici o discriminare, acoperind toate dimensiunile, activităţile şi competenţele educative.

Scopurile educaţiei părinţilor:

• creşterea competenţelor şi abilităţilor educative;

• creşterea calităţii parentale.

Aţi cunoscut situaţii de intervenţie în următoarele cazuri:

• *Prevenire a situaţiilor de risc;*

• *Ajutor în situaţii de risc?*

PĂRINŢII SEPARAŢI

Iubeşte pe copilul tău cu mult mai mult decît pe tine.

Copiii nu doresc niciodată separarea părinţilor. Chiar atunci cînd divorţul devine o realitate, copiii se întreabă cum îşi pot ajuta părinţii să rămînă împreună.

Reacţiile posibile ale copilului şi părinţilor după producerea divorţului

I. Prima reacţia a copilului: refuzul de a-l vizita pe părintele plecat.

Interpretarea atitudinii copilului de către părinţi:

Părintele care păstrează copilul crede că reacţia este:

• rezultat al fricii, supărării, lipsei de afecţiune, indiferenţă faţă de cel plecat;

• dovadă a unui sentiment similar faţă de noul partener al părintelui recăsătorit;

• semn al lipsei de îngrijire adecvată a copilului, atunci cînd acesta se află la celălalt părinte.

Părintele plecat crede că reacţia copilului reprezintă:

• rezultatul îndoctrinării aplicate de părintele la care a rămas copilul ;

• teamă faţă de o posibilă pedeapsă sau respingere din partea părintelui căruia îi este încredinţat.

II. A doua reacţie a copilului: nerăbdarea de a-l vizita pe părintele absent.

Aceste posibile interpretări sînt subiective şi aproximative, toate exprimînd însă nevoia copilului de a avea o familie unită.

Interpretarea atitudinii copilului de către părinți:

Părintele care păstrează copilul crede că reacția este:

• o încercare de corupere a copilului de către părintele plecat;

• răsfăț din partea părintelui plecat.

Părintele plecat crede că reacția copilului este rezultatul:

• puternicului atașament al copilului față de el;

• bucuriei de a scăpa de părintele care îl îngrijește prea puțin sau îl neglijează.

III. A treia reacție a copilului: lacrimi, somn agitat, neastîmpăr, îmbolnăviri după vizitele la celălalt părinte.

Interpretarea atitudinii copilului de către părinți:

Părintele care păstrează copilul crede că reacția este:

• o dovadă a nefericirii acestuia;

• rezultat al influenței negative a celuilalt părinte.

Părintele plecat crede că reacția exprimă:

• nefericirea copilului pentru că locuiește cu celălalt părinte;

• nevoia copilului de a petrece mai mult timp cu el.

Care dintre reacțiile amintite vă sînt cunoscute în mod direct / indirect?

PĂRINȚII VOLUNTARI

Copiii trebuie crescuți pentru ei, nu pentru părinți.

Orice părinte voluntar este selectat în baza unor criterii care devin operaționale în funcție de o serie de **calități necesare**:

- experiență pozitivă ca părinte;
- sănătate psihică și fizică;
- capacitate de comunicare eficientă;
- locuință în comunitatea în care se derulează programul;
- să aibă suficient timp pentru a se consacra activităților impuse de proiect;
- să prezinte interes deosebit în acordarea serviciilor de sprijin;
- să înțeleagă și să respecte nevoia de confidențialitate;
- să cunoască bine comunitatea;
- să creadă în posibilitatea de a-și rezolva singur problemele;
- să fie capabil să accepte responsabilitatea unor noi îndatoriri;
- să știe să asculte și să se facă înțeles;
- să folosească propriile resurse în favoarea celorlalți;
- să poată realiza legături eficiente cu agenții educaționali.

1. Ce calități personale v-ar putea ajuta să deveniți părinte voluntar?

2. Ați trăit o singură experiență de părinte voluntar? Povestiți cum s-a petrecut.

3. Dacă s-ar întîmpla ca propriul copil să aibă nevoie de un asemenea părinte voluntar – fie și pentru un interval foarte scurt – ce ați dori să nu-i lipsească?

4. Care credeți că este vîrsta ideală pentru un părinte voluntar? Motivați.

- *20 – 30 de ani. De ce?*
- *30 – 40 de ani. De ce?*
- *40 – 50 de ani. De ce?*
- *Peste 50 de ani. De ce?*

Timpul pierdut nu se mai întoarce.

Copilul are nevoie de atenție, de căldură sufletească și de respect.

Indiferența, prin consecințele ei, crează:

- anxietate sporită față de lumea înconjurătoare;
- lipsă de încredere în sine;
- dificultăți de comunicare;
- teama de a fi respins, nedorit;
- inactivitate, neimplicare, lipsă de voință;
- apatie;
- forme de împotrivire și de atragere a atenției;
- regresie sau stagnare în dezvoltare;
- neîncredere în cei din jur.

Indiferența, în orice formă s-ar manifesta, este resimțită de copil.

Prin urmare:

- arătați-vă interesat față de tot ceea ce face copilul;
- considerați-l partener în activitățile dumneavoastră;
- răspundeți prompt solicitărilor sale;
- jucați-vă cu el ori de cîte ori vă cere;
- oferiți-i tandrețe, încredere, afecțiune.

1. Empatizaţi, vă rugăm, cu fiul/fiica dumneavostră şi descrieţi cea mai frecventă reacţie pe care aţi avea-o la situaţiile motivate/nemotivate de neatenţie.

2. Reacţiile copilului nu sînt asemănătoare celor din copilăria dumneavoastră pentru că:

- *dumneavoastră aţi avut parte de un climat mai autoritar;*
- *nu v-aţi asumat riscul opiniilor diferite;*
- *nu v-a interesat să faceţi altfel decît vi se cerea;*
- *aţi crezut întotdeauna că părinţii şi doar ei au dreptate;*
- *v-a fost frică de bătaie sau de alte pedepse;*
- *spusele dumneavoastră nu erau ascultate;*
- *dumneavoastră eraţi mult mai vehement în exprimări.*

3. Aţi regretat reacţia faţă de copilul dumneavoastră dar:

- *nu aţi recunoscut, încă;*
- *nu veţi mărturisi niciodată;*
- *i-aţi cerut scuze imediat;*
- *l-aţi lăsat să înţeleagă singur;*
- *i-aţi transmis că regretaţi cele întîmplate prin celălalt părinte sau prin intermediul altei persoane.*

Lucrul bun anevoie se dobîndeşte.

Exerciţiul 1: Analiza unor afirmaţii

A. Copiii nu pot lua decizii bune, întrucît ei nu au maturitatea necesară.

B. Copiii pot lua decizii bune, dacă sînt bine informaţi.

Exerciţiul 2: Analiză de caz

Prima situaţie:

Două clase de copii se adună cu greu într-o sală de curs unde se află de obicei una. Ora de religie este gata să înceapă ca de fiecare dată cu o rugăciune, cînd un plînset de copil se aude în spatele sălii. Este Ştefan, un copil palid şi timid, care spune că nu poate să se roage lui Dumnezeu fiindcă părinţii nu-i dau voie. Dacă află, îl pedepsesc şi îl bat.

A doua situaţie:

Bogdan are un an şi două luni şi este grav bolnav. Medicul de familie crede că Bogdan are leucemie. Pentru confirmarea diagnosticului ar fi nevoie ca acesta să fie internat într-un spital unde să beneficieze de control medical complet şi de tratament corespunzător. Părinţii săi, care aparţin unei secte religioase, cred cu toată convingerea că numai Dumnezeu le va însănătoşi copilul şi refuză atît internarea, cît şi tratamentul medical.

Exercițiul 3:

A. Jocul copilului trebuie organizat, controlat și condus.

B. Copilul are dreptul să se joace liber, să găsească soluții problemelor fără a fi îndrumat sau condus de adultul care îl îngrijește și-l educă.

1. Ce părere aveți despre afirmațiile de mai sus?

2. Care sînt argumentele dumneavoastră capabile să confirme ori să infirme aceste enunțuri?

3. Care este atitudinea dumneavoastră față de cazurile prezentate?

ÎNTREBĂRI PENTRU PĂRINȚI

Nu cred să mai fi trăit de la copilărie încoace. (Antoine de Saint-Exupéry)

Îi oferiți copilului tot ce este mai bun și totuși:

- este mereu nervos, agitat, agresiv;
- este întotdeauna nemulțumit de ceea ce i se oferă;
- crede că totul i se cuvine;
- se revoltă;
- devine foarte ușor isteric;
- este egoist

sau

- nu comunică nici cu dumneavoastră, nici cu altcineva;
- este foarte timid;
- stă retras, nu vorbește decît dacă este întrebat;
- plînge repede, ușor și uneori fără motiv;
- nu are încredere în forțele proprii;
- îi este teamă să comunice cu cei din jur.

În răspunsul la următoarele întrebări se poate afla cheia rezolvării situațiilor enunțate mai sus:

- În ce măsură relațiile dintre părinți influențează copilul?
- Nu cumva relația dumneavoastră cu propriul copil este alterată de nervozitate, agitație, dorințe și preocupări personale?

	• Aveţi timpul necesar, răbdarea, dispoziţia pentru a comunica? • Dacă sînteţi autoritari, ce fel de autoritate promovaţi? • Este constantă sau nu? • Cum acceptă copilul această autoritate? Ce reacţie are? • Atmosfera este tensionată în familie? • Este copilul prezent la discuţiile din familie? Participă şi la cele în contradictoriu?
Copilul are încredere în părinţi. Ei constituie primul model în viaţă.	Aşadar: • Dovediţi corectitudine faţă de copil şi consecvenţă în idei şi decizii; • Exprimaţi o atitudine pozitivă: ascultare activă, comunicare cît mai eficientă. • Creaţi o atmosferă destinsă, cordială, lipsită de tensiuni, bazată pe înţelegere.
	1. Ori de cîte ori vă regăsiţi în reacţiile copilului dumneavoastră, care vă este primul impuls? Vă rugăm să încercaţi să-l descrieţi.

2. Care a fost cel mai puternic conflict între dumneavoastră şi copil/unul dintre ei. Atenuarea s-a datorat: *a) părintelui. Cum anume?* *b) copilului. Cum anume?* *c) altor persoane prezente. Cine şi cum?* *d) unor situaţii salvatoare. Care anume?*	

3. Cunoaşteţi o situaţie, de acest gen, în care tactul, înţelepciunea unuia dintre parteneri să fi salvat alterarea relaţiilor?

4. Dar o situaţie în care neatenţia părinţilor să fi generat reacţii cu efecte foarte grave?

Mic cu cei mici şi mare cu cei mari pururea să te arăţi.

Delimitatea nevoilor de dezvoltare

Pentru copilul de la 0 la 1 an:

• protecţie fizică;
• alimentaţie adecvată;
• regim de viaţă potrivit;
• adulţi care favorizează legături afective specifice;
• adulţi care înţeleg şi răspund la semnalele lor;
• situaţii favorabile dezvoltării olfactive şi tactile;
• ocazii de explorare a lumii înconjurătoare;
• stimularea adecvată a limbajului neverbal şi verbal.

Pentru copilul de la 1 la 3 ani:

În această etapă, nevoile copilului coincid cu cele din stadiul anterior, la care se mai adaugă:

• favorizarea formării şi dezvoltării deprinderilor motorii, de limbaj şi de gîndire;
• stimularea independenţei;
• crearea situaţiilor în care copilul învaţă să se îngrijească singur;
• învăţarea autocontrolului;
• nevoia jocurilor zilnice, cu o diversitate de obiecte.

La 5 – 6 ani, nevoile identificate deja se amplifică.

Consultați însă obligatoriu un logoped sau un psihopedagog, în cazurile în care copilul:

- nu poate pronunța corect sunetele;
- are o vorbire neclară în comparație cu ceilalți copii;
- nu comunică deloc cu cei din jur;
- are probleme de auz;
- nu poate reproduce poezii simple sau scurte povestiri;
- nu poate să numere pînă la zece;
- nu poate răspunde la întrebări simple;
- nu știe culorile;
- nu folosește cuvintele de legătură în propoziții: în, pe, la, sub, lîngă etc.
- nu poate să înțeleagă semnificația cuvintelor obișnuite: ieri, azi, mîine, primul, la mijloc, ultimul, în față, în spate, sus, etc.;
- nu poate reproduce, după model, un cerc, un romb, un pătrat;
- nu poate clasifica imaginile pe categorii: de exemplu, legume, fructe, animale;
- nu poate defini noțiunile prin întrebuințarea lor;
- nu se arată interesat de cărți, povești, jocuri etc.

I. Prezentați cel puțin trei situații favorabile manifestării copilului dumneavoastră:

a) .....

b) .....

c) .....

2. Care dintre reacţiile specifice acestor grupe de vîrstă v-au obligat să mergeţi la un specialist sau v-au determinat să gîndiţi ca el?

Toţi oamenii mari au fost mai întîi copii. (Antoine de Saint-Exupéry)

Tulburările de pronunţie: dislalia

Se manifestă prin imposibilitatea pronunţării unor sunete (în special r, l, s, z, j, ţ, ce, ci etc.) sau prin înlocuirea unor sunete cu altele, în interiorul cuvintelor.

Tuburările de ritm: bîlbîiala

Vorbirea copilului este precipitată, sacadată, însoţită de spasme musculare, fiind marcată de repetarea unor silabe sau cuvinte.

Tulburările de înţelegere şi exprimare

Sînt reprezentate de întîrzieri în dezvoltarea limbajului şi se exprimă printr-un vocabular sărac şi o capacitate redusă de înţelegere, prin formularea de propoziţii incorecte gramatical.

Tulburările în însuşirea scrisului şi cititului

Se manifestă prin apariţia unor dificultăţi în învăţarea scrierii, în recunoaşterea literelor, a citirii silabelor, cuvintelor, propoziţiilor.

Tuburările de comunicare: alalia, afazia, autismul

Se manifestă prin deteriorarea severă a vorbirii sau prin absenţa acesteia.

Cabinetul logopedic asigură asistenţă de specialitate.

Asemenea cabinete există în fiecare oraş: la şcolile speciale, la grupurile şcolare ori în liceele care dispun de consilieri şcolari.

Atitudinea față de copilul cu probleme de limbaj

• Nu se imită niciodată vorbirea greșită a copilului.

• Nu se ironizează și dojenește copilul pentru dificultățile de exprimare.

• Nu se compară copiii între ei: cei care prezintă dificultăți în exprimare cu cei care vorbesc mai bine.

• Se stimulează reușitele – oricît de mici, fiindcă orice dificultate depășită constituind atît bucuria părinților cît și a copiilor.

• Se folosesc ilustrate, cerîndu-i-se copilului să spună: Ce este? Cum este? Ce formă are? Ce culoare are? La ce folosește? Unde se găsește? etc.

• Problemele de limbaj nu trebuie neglijate fiindcă, netratate la timp, se vor răsfinge în rezultatele școlare sau vor conduce la tulburări severe de personalitate.

Cum credeți că pot fi evitate:

1. Ironizarea celui în dificultate?

2. Pericolul de a imita copilul, cu scopul de a-i face pe plac?

3. Comparațiile cu ceilalți, cînd diferențele sînt evidente?

4. Tristețea provocată de pașii foarte mici, nesemnificativi, în dezvoltarea copilului?

5. Alte situații cu efecte negative asupra copilului.

Cine nu are copii nu ştie ce e iubirea.

Cum putem ajuta copiii cu probleme de limbaj

Pentru învăţarea vorbirii sînt necesare cîteva elemente:

- respiraţie corectă;
- auz dezvoltat;
- evoluţia normală a aparatului fono-articulator.

Pentru efectuarea exerciţiilor avem nevoie de o încăpere liniştită în care să existe o oglindă, suficient de mare pentru a cuprinde imaginea noastră şi a copilului.

Respiraţia se constituie din inspiraţie şi expiraţie.

Vorbirea se produce întotdeauna în momentul al doilea al respiraţiei. La copiii cu tulburări de vorbire, expiraţia şi inspiraţia sînt neritmice şi scurte, iar vorbirea este întreruptă. Unii copii vorbesc şi pe inspiraţie, apărînd tulburări de ritm – bîlbîiala.

Pentru reglarea inspiraţiei şi a expiraţiei se folosesc **exerciţii sub formă de joc**:

- suflă în lumînare – expiraţie profundă;
- umflă balonul;
- abureşte oglinda;

• formează valuri într-un vas cu apă;
• suflă în diferite instrumente;
• miroase floarea – cu inspirație profundă;
• miroase parfumul etc.

Exercițiile favorizează prelungirea expirației care trebuie să fie cel puțin de două ori mai mare decît inspirația.

Auzul. Însușirea corectă a vorbirii presupune dezvoltarea necondiționată a auzului care determină diferențierea sunetelor din cuvinte.

Mulți copii nu pot diferenția suntele între ele confundîndu-le, în special, pe cele cu puncte de articulare apropiate: s-z, s-j, t-d, f-v, r-l.

Exerciții și jocuri pentru dezvoltarea vorbirii

• Spune cum face!

Copilul va imita sunete și zgomote din natură (onomatopee).

De exemplu, îi cerem să imite:
– albina (bzzz);
– șarpele (ssss);
– vîntul (vjjj);
– vrăbiuța (cip-cip);
– tractorul (trrr) etc.

• Alege imaginea!

Într-o carte ilustrată îi vom arăta doar acele imagini care încep și se termină cu un anumit sunet. De exemplu, cap-pac; lac-cal; cam-mac etc.

• Repetă după mine!

Cerem copilului să pronunțe după un model cuvinte care au sunete cu punct de articulare apropiat. De exemplu: papa-baba, pere-bere, cocoși-gogoși, toamna-doamna, tata-tata, rup-lup, soc-joc etc.

• Pronunță și observă!

Copilul va fi ajutat să observe în oglindă pronunțarea fiecărui sunet, să vadă poziția buzelor și a limbii. De exemplu, se demonstrează și arată că:

• la S, buzele sînt întinse la fel ca atunci cînd zîmbim iar vîrful limbii stă lipit de dinții de jos;
• la Ș, buzele sînt rotunjite/țuguiate iar vîrful limbii se ridică ușor spre cerul gurii;
• la R, vîrful limbii trebuie să vibreze la rădăcina incisivilor superiori;
• la Z, buzele sînt întinse, limba e așezată ca la S, dar coardele vocale vibrează, copilul putînd percepe vibrația cu mîna pe laringe.

• Execută cu mine!

Pentru dezvoltarea mușchilor limbii și ai buzelor, în fața oglinzii, se fac exerciții

de gimnastică. De exemplu, executăm împreună: închiderea şi deschiderea gurii; umflarea obrajilor; rotunjirea/ţuguierea şi întinderea buzelor; mişcări ale limbii în cavitatea bucală şi în afara acesteia: stînga-dreapta, sus-jos, mişcări circulare; vibrarea buzelor.

După ce copilul a reuşit să rostească un anumit sunet, acesta va fi folosit în cît mai multe cuvinte şi în poziţii cît mai diferite din cuvînt – la început, la mijloc, la sfîrşit, apoi în propoziţii.

1. Utilizaţi şi alte exerciţii? Care anume?

2. Pe care dintre exerciţiile „clasice" nu le recomandaţi. De ce?

3. Demostene a fost un copil bîlbîit, dar a devenit un mare orator. Credeţi că l-au ajutat:
– pietrele ţinute în gură;
– profesorul de retorică;
– efortul propriu;
– dorinţa de a scăpa de handicap;
– alte cauze. Care?

Nu-l certa prea mult pe copil, că se face obraznic; nu-l încuia, că se face hoţ.

• În primii ani nu vor lipsi **întrebările despre ceea ce se întîmplă în clasă**.

De exemplu:

– Ce purta astăzi doamna?/ Cum era îmbrăcată?/ Ce culori aveau hainele ei?

– Cum se numeşte colegul tău de bancă?/ Dar ceilalţi?

– Cum se numesc prietenii tăi?

– Ce au făcut azi colegii tăi?

– Ce faceţi în timpul orelor?

– Ce faceţi în pauză?

– Ştii jocul/ cîntecul învăţat de curînd?

• Povestiri despre orele de clasă

Este important să aflăm ce s-a predat. Nu întrebăm copilul, de la început, ce teme are de făcut, pentru că va rămîne cu impresia că este importantă doar efectuarea acestora.

Despre temele zilnice se discută relaxat, altfel se va crea impresia că acestea sînt cauza tuturor certurilor şi a pedepselor. Blocajul declanşat se poate manifesta prin continua ezitare în faţa sarcinilor, prin teama că va greşi sau prin respingerea sugestiei de a lucra singur.

Este necesară cît mai multă răbdare pentru că:

– mediul în care intră este complet nou;

– sarcinile pe care le are acum sînt dificile;

– traversează o etapă nouă şi este bine să-l asigurăm că rămînem aproape de el;

– şcoala nu este un obstacol de netrecut;

Elevul care nu are încredere în forţele proprii devine dependent de părinţi, fraţi şi meditatori.

Încrederea părinților în copil face minuni. Lipsa acesteia este comparabilă cu abandonarea lui într-un mediu ostil. Dacă nu există încredere în copil, atunci nici el nu poate să aibă încredere în sine.

– trebuie să devină independent, deşi nu este sigur că doreşte acest lucru;

– şcoala cere disciplină şi efort.

• **Cultivarea încrederii în forţele proprii.**

Este bine să i se atribuie copilului sarcini precise şi simple:

– să mănînce ceea ce i-a fost pregătit;

– să-şi facă singur patul;

– să rezolve din teme partea considerată de el mai uşoară;

– să aleagă sarcini pe care ar vrea să le îndeplinească etc.

Pentru început, scopul nu este rezolvarea propriu-zisă, ci descoperirea unor pretexte pentru a fi încurajat să devină independent. Acest lucru se obţine scoţînd în evidenţă micile succese. Se poate transforma şi un lucru aparent banal într-un succes. De exemplu, se va repeta de cîte ori este nevoie: Ai reuşit mai bine/ mai repede decît mine. Este minunat! Sînt convins că vei putea face orice la fel de bine.

Important!

• Se recomandă aprecieri pozitive privind şcoala, învăţătorul şi relaţiile stabilite ori pe cale de a se realiza.

• Dacă învăţătorul poate fi preocupat doar de elev, părinţii nu pot uita de copil!

• Nu uitaţi să găsiţi motive de laudă în faţa celuilalt părinte.

• De asemenea, puteţi recurge la premierea prin atitudini pozitive. De exemplu: „Săptămîna aceasta mi-a plăcut cum te-ai comportat...". Încurajarea poate veni şi atunci cînd rezultatele nu sînt excepţionale.

• Pedepsirea limitată – pe termen scurt.

• Nu uitaţi să sensibilizaţi copilul la părerea celorlalţi despre el, în termeni de genul: „Cred că şi colegii tăi au observat că ai făcut mari progrese" etc.

Care sînt cele mai frecvente formule de încurajare pe care le utilizaţi?

EDUCAREA COPIILOR TIMIZI

Cine se teme este pe jumătate învins.

Timiditatea se manifestă prin:

- emoție exagerată;
- reacții intense la evenimente nesemnificative;
- lipsă de îndrăzneală și absența curajului de a acționa;
- teamă față de părerile altora;
- convingerea că nu va fi apreciat corect, că nu va fi înțeles bine;
- neîncredere în sine, nehotărâre și nesiguranță;
- ezitare continuă și amînarea deciziilor;
- tăcere, fire introvertită.

Învingerea timidității se realizează prin cultivarea:

- încrederii în sine;
- dinamismului în gîndire și acțiune;
- spiritului de inițiativă;
- puterii de stăpînire;
- curajului de intervenție;
- voinței.

prin combaterea:

- neîncrederii în sine;
- pasivității;
- susceptibilității;
- ancorării în trecut;
- lipsei de inițiativă;
- absenței minimei voințe.

Cea mai bună metodă de luptă împotriva timidității este să înveți să o cunoști!

1. Aţi interpretat vreodată ezitarea dumneavoastră ca timiditate? Cînd?

2. Cum v-aţi convins că puteţi învinge neîncrederea? Vă rugăm să descrieţi strategiile folosite.

COMPLEXUL DE INFERIORITATE LA COPIL

Adesea, teama de un rău ne conduce spre un alt rău, mai mare.

Caracteristici

- apariţia sentimentului de insecuritate şi ineficienţă;
- stare de izolare şi nelinişte;
- creşterea neîncrederii în propria persoană;
- raportări negative la cei din jur;
- hipercriticism şi autodemobilizare.

Cauze

personale:

- educarea predominant autocritică;
- eşecurile repetate;
- absenţa bucuriei pentru reuşitele proprii.

familiale:

- părinţi perfecţionişti;
- părinţi severi;
- autoritate necontrolată a adulţilor.

sociale:

- apartenenţa la grupuri defavorizate;
- marginalizarea în cadrul grupului de colegi;
- absenţa cooperării şi valorizării timpurii.

Premisele depăşirii complexului de inferioritate pot veni din:

- încurajări susţinute;
- laude la cea mai mică reuşită;
- considerarea greşelilor ca momente întîmplătoare în viaţă;

• evitarea etichetărilor negative;
• crearea unei atmosfere cooperante;
• dialog permanent;
• un climat care să permită integrarea socială a copilului;
• întărirea convingerii că defectele proprii țin de etapele dezvoltării sale;
• credința că educația și efortul susținut îi sînt favorabile;
• bucuria comună a reușitelor.

COPILUL – ÎN DIFICULTATE SAU ÎN EȘEC?

Nimeni nu dă ceea ce nu are.

Copilul este în dificultate dacă:

• ceea ce face – teme sau altceva – este incomplet și rămîne doar la nivelul de satisfăcător;
• manifestă nesiguranță, solicită mereu ajutor, cere continuu precizări pentru orice temă;
• se plînge că nu are timp;
• după ce este ajutat își revine;
• recunoaște greșelile abia cînd îi sînt indicate, fiind capabil apoi să le corecteze;
• nu știe să enunțe o regulă, o lege, un concept, dar poate aduce exemple și poate rezolva aplicații ale acestora;
• cere explicații suplimentare;
• vrea să își reprezinte ceea ce se explică.

Copilul este în eșec dacă:

• lucrările lui rămîn în afara sarcinii cerute, sînt incoerente, nu răspund minimului necesar;
• se arată descurajat în fața oricărei probleme și solicită ajutor;
• nu folosește timpul pe care îl are, refuzînd angajarea;
• nu ține seama de observații, de concluzii;
• corectarea și prezentarea greșelilor nu ameliorează situația;

• ştie de la început că a greşit, dar nu i se pare nefiresc; nu consideră necesar să i se arate ce anume a greşit;

• nu formulează nici definiţii, nici exemple. Uneori îşi aminteşte totuşi de unele reguli, principii, noţiuni care sînt însă complet diferite de cele aflate în discuţie;

• doreşte doar ca lecţia să se termine cît mai repede.

În acest caz se cer alternative cu mai multe puncte de sprijin sau elaborarea/ combinarea unor metode noi.

1. Identificaţi situaţiile în care starea de dificultate poate fi considerată stare de eşec.

2. Cine poate fi în dificultate? De ce?

3. Care sînt şansele unui copil în situaţie de eşec? Puteţi da exemple?

Nº 19 ACCEPTAREA ŞI NEACCEPTAREA COPILULUI

Paradoxul ideii: se impune cu forţa sentimentului. (Petre Botezatu)

Analizînd relaţia copil-părinte, P. Osterrich consideră că la baza acesteia se află două atitudini esenţiale extreme: acceptarea şi neacceptarea.

Copilul acceptat se manifestă prin:

• creativitate, originalitate şi spontaneitate;

• preferinţă pentru jocuri constructive şi de imaginaţie;

• autonomie şi capacitatea de a se descurca singur;

• tendinţa de a se impune în faţa celorlalţi, de a conduce;

• dorinţa de a fi important;

• capacitatea de a se apăra;

• agresivitate exteriorizată;

• nivel înalt al aspiraţiilor exprimat în dorinţa de a înfrunta dificultăţile;

• perseverenţă în urmărirea scopurilor;

• interes pentru sarcinile încredinţate;

• autoritate şi putere de concentrare;

• individualitate puternică;

• capacitate de a se afirma în lumea exterioară.

Copilul neacceptat de familie devine:

• mereu agresiv, pus pe ceartă;

• se joacă mai mult singur;

• este respins de colegii săi;

• nu este un bun partener de joacă;

• se supără cînd pierde;

Părinţii sînt primii educatori ai copilului.

Acceptarea este considerată premisa dezvoltării.

	• este închis, necomunicativ; • nu se poate exprima în scris; • este neîngrijit, uneori murdar; • nu este niciodată pregătit pentru şcoală; • caută simpatia cu orice preţ; • face pe bufonul; • este şovăitor; • are probleme legate de vorbire, exprimare; • vede viitorul vag şi confuz; • este dominat de sentimente de frustrare; • consideră mediul familial neprimitor; respinge autoritatea părintească.
	1. Descrieţi comportamentul unui copil neacceptat. *2. Stabiliţi o ierarhie a factorilor determinanţi, răspunzători.* *3. Imaginaţi-vă o situaţie de mijloc între acceptat şi neacceptat.*

MINCIUNA COPILULUI

Cine a minţit o dată şi-a mîncat credinţa toată.

Nu este o invenţie a sa, ci: • este impusă de adulţii din jur; • se află între ficţiune şi realitate; • provine din bucuria diverselor născociri încurajate; • vine din convingerea că nu face rău nimănui; • vrea să convingă mai repede şi mai sigur; • izvorăşte din teama că adevărul aduce conflictul cu ceilalţi; • demonstrează necunoaşterea efectelor adevărului; • este o dovadă că n-a avut bucuria de a spune adevărul; • denotă absenţa răspunderii şi a curajului; • exprimă credinţa că protejează alte persoane – prieteni, fraţi, părinţi; • arată că vrea să evite conflictele cu ceilalţi; • reprezintă exerciţii de perspicacitate pentru adulţi; • constituie revanşe la atitudini similare ale părinţilor.	**Nu uitaţi!** Minciuna se demască nu doar se refuză! Arătaţi efectele minciunii! Furia nu rezolvă nimic! Pledaţi pentru adevăr! Nu confundaţi recunoaşterea minciunii cu dezvinovăţirea! Interdicţiile nemotivate declanşează reacţii inverse!

1. Acceptaţi o ierarhizare a minciunilor în:
a) acceptabile;
b) grave;
c) foarte grave;
d) de alt tip.

2. Reacţia la diferitele forme de a minţi este:
a) mereu aceeaşi;
b) nuanţată;
c) de indiferenţă;
d) de îngăduinţă;
e) foarte dură.

3. Cînd minciuna copilului ne implică:
a) mărturisim greşeala;
b) nu comentăm;
c) justificăm dreptul nostru, exclusiv, de a proceda şi aşa.

4. Descrieţi o situaţie dintre cele identificate la punctul 3.

5. Comentați – ca pentru copil – unul dintre proverbele:

a) Cu minciuna boierească, treci în țara ungurească.

b) Cu minciuna prînzești dar nu cinezi.

c) Cine a mințit o dată și-a mîncat credința toată.

Vorba dulce mult aduce.

Este folosită pentru a întrerupe, a frîna un comportament nepotrivit sau care contravine normelor sociale.

Forme

• dezaprobarea;

• pedeapsa după consecințele naturale ale greșelii. De exemplu: Dacă nu și-a făcut temele, atunci nu are voie să se joace afară.

• pedeapsa după consecințele logice ale greșelii. De exemplu: Dacă se joacă fără să aibă voie, atunci va sta în casă în timpul orelor destinate fotbalului.

• pierderea unui privilegiu – cînd i se refuză ceea ce îi place mult;

• pauza impusă – cînd copilul nu va mai fi în centrul atenției.

Bătaia, pedeapsa fizică

• nu-l învață pe copil cum să se comporte mai bine;

• sancționează doar copilul, nu și comportamentul său negativ;

• anulează efectul așteptat, determinîndu-l să fie insensibil sau anxios.

Atunci cînd pedepsim copilul, să ne întrebăm:

• Ce gîndește copilul despre sine și despre cel ce pedepsește?

• Este surprins?
• Ce va rămîne în memoria lui?
• Care sînt efectele imediate ale pedepsei.
• Dar cele de lungă durată?

Reguli:
• Nu se foloseşte pedeapsa fără de răsplată – cînd aceasta se cuvine.
• Pedepsele se cer utile, nu dure.
• Pedeapsa este în funcţie de gravitatea actelor săvîrşite şi de vîrsta copilului.
• Pedeapsa, ca şi răsplata, se aplică prompt.
• Se spune copilului pentru ce este pedepsit.
• Pedeapsa nu poate să fie o descărcare oarbă a furiei absurde.

1. Care dintre formele pedepsei nu au fost enumerate?

2. Dacă aţi fi în situaţia de a pedepsi, pentru care dintre formele pedepsei optaţi. De ce?

3. Pedeapsa fizică este cea mai eficientă. Argumentați!

4. Pedeapsa fizică nu poate aduce rezultatele scontate. De ce?

RĂSPLATA COPILULUI

După faptă și răsplată.

Răsplata este folosită pentru a încuraja, a aproba, a determina repetarea unui comportament adecvat.

Forme de răsplată

- zîmbetul prietenos;
- interes sporit acordat copilului;
- lauda;
- descrierea sentimentelor personale față de conduitele sale;
- procurarea unor activități plăcute.

Reguli

- Nu sînt apreciate pozitiv toate actele copilului, deoarece astfel își va forma o falsă părere despre valoarea reală!
- Nu se promite o răsplată ce nu poate fi acordată!
- Fiți consecvenți: ce ați pedepsit azi, nu răsplătiți mîine!
- Să ne imaginăm mereu copilul în devenirea lui!
- Să-i descoperim și apreciem șansele și forțele.
- Să-i respectăm sentimentele!
- Să-i găsim întotdeauna acele elemente demne de admirat!
- Să-i împărtășim sentimentele fără reținere!

• Să-l ajutăm să iubească şi să aleagă binele!

• Să-l învăţăm că în lume există şi altceva mai important decît interesul lui!

• Să-i creăm şi să menţinem atmosfera plăcută în familie!

• Să nu-i fie străină bucuria vîrstei!

• Să-i înlăturăm momentele de neîncredere în propriile forţe!

• Să discutăm deschis orice problemă, însă la nivelul lui!

• Să-i solicităm copilului implicarea în deciziile familiei şi adulţilor.

• Să fie mereu ascultat, niciodată însă moralizat.

• Să i se cultive umorul pentru a evita situaţiile penibile ori jignitoare!

1. De ce este necesară o consecvenţă în a răsplăti şi a fi răsplătit?

2. Care este astăzi cea mai mare răsplată pentru copil?

3. Care a fost momentul în care – copil fiind – v-aţi simţit recunoscut important pentru adulţi?

BANII DE BUZUNAR

Banul economisit este de două ori cîştigat.

S-a încetăţenit obiceiul de a se da copiilor bani de buzunar, fără destinaţie precisă. Copilul dispune de aceşti bani pe care poate să-i economisească pentru vacanţă ori să-i cheltuie imediat.

Există însă cîteva probleme:

• În ce limite banii de buzunar au o funcţie educativă?

• Ce sumă este potrivită?

Familiile, oricît de bogate, nu trebuie să ofere bani decît în limite rezonabile, ţinîndu-se seama de vîrsta copiilor şi de mediul în care trăiesc.

Dacă părinţii au o situaţie materială modestă, este bine ca cei mici să ştie, pentru că aşa vor înţelege sacrificiul necesar şi lor şi părinţilor.

• Trebuie să controlăm utilizarea banilor?

Dacă părinţii sînt atenţi, vor cunoaşte uşor modul în care copilul îşi cheltuieşte banii. Există şi excepţii, mai ales în cazul adolescenţilor.

Este necesar să se intervină prompt în caz de excese.

Limitarea banilor de buzunar înlătură utilizarea acestora în direcţii excentrice sau periculoase.

Banii de buzunar rămîn un drept al copiilor.

Uneori, banii necontrolaţi şi peste nevoile stringente conduc şi la instalarea unor vicii precum: fumatul, alcoolul, jocurile de noroc etc.

Cei care au bani mulţi cer şi mai mulţi. Deprinderea de a avea bani duce la furt. Adesea, copilul are nevoie de sfatul părinţilor pentru ceea ce cumpără. Esenţial este tactul dovedit în sfatul „dezinteresat" şi exemplul oferit copiilor de părinţi, fraţi mai mari şi de prieteni.

• Este bine ca un copil să-şi cîştige banii de buzunar?

Această metodă este folosită pe scară largă în multe ţări. Obţinerea lor este posibilă nu numai în vacanţe, ci în tot cursul anului.

Participarea la treburile casnice pentru care ar trebui plătită o altă persoană, ajutorul dat tatălui, în locul altui specialist sînt modalităţi de obţinere a banilor şi de preţuire a bugetului şi, implicit, a familiei.

De reţinut!

Sarcinile în familie se distribuie în mod echitabil între toţi copiii şi, desigur, între părinţi. Aceste munci sau altele nu vor afecta activităţile şcolare şi dezvoltarea intelectuală, odihna şi timpul liber de care copiii au nevoie.

Recompensele pentru activităţile deosebite în cadrul familiei vor aduce alţi bani pe lîngă cei primiţi în mod obişnuit.

1. Cînd şi cum aţi obţinut cei dintîi bani de buzunar?

2. Ce utilizare au dobîndit acei bani?

3. Cum ați reacționat la primele cumpărături libere – din proprie inițiativă – ale copilului dumneavoastră?

4. Ce efect au avut sugestiile dumneavoastră?

AGRESIVITATEA

Cine se stăpînește devine stăpînul celorlalți.

E mai greu să te învingi pe tine însuți decît pe un dușman?

Agresivitatea copilului poate fi cauzată de:

- atitudini neadecvate ale părinților;
- corecția de orice fel;
- autoritatea exagerată și inflexibilitatea părinților;
- acceptarea fără limită a indisciplinei;
- supravegherea severă;
- lipsa relațiilor afective;
- neimplicarea membrilor familiei în problemele copilului;
- minimalizarea rolului jucat de copil;
- absența rolurilor în găsirea soluțiilor la problemele familiei;
- nerecunoașterea aptitudinilor și competențelor afirmate în familie și în afara ei (școală, grup de prieteni);
- programul încărcat, absența unui regim de muncă;
- relațiile parentale patologice și restrictive;
- vîrsta cu particularitățile sale, pe etape: pubertate, adolescență, tinerețe.

Agresivitatea părinților poate fi generată de:

- nereușite personale;
- neînțelegeri între soți;
- nerecunoașterea socială și/sau nemotivarea efortului cerut de profesie ori rolul de părinte;
- drogurile, alcoolul;

• nivelul de educație;
• insecuritate socială, nesiguranța zilei de mîine;
• suprasolicitarea rolurilor în familie;
• incapacitate de a se exprima în alt mod;
• exemplul altora: părinți, profesori etc.
• influențe ale mass-media.

Forme ale agresivității
• comportamente traumatizante;
• violență verbală;
• ton ridicat, injurii, amenințări;
• violență verbală și neverbală;
• gesturi necontrolate, jignitoare;
• bătaia, avertismentul;
• suicidul sau tentativa de omor.

Căi de eliminare a agresivității:
• refugiul în preocupări cu adevărat importante;
• empatia cu starea celuilalt și acceptarea lui;
• analiza comportamentelor partenerului cu argumentele acestuia;
• contraargumentarea convingătoare și pertinentă;
• exprimare fermă, clară și inteligibilă;
• recurgerea la analogii și comparații salvatoare;
• asumarea „ultimului cuvînt".

În calm și liniște, chiar și copilul agresiv își schimbă ușor atitudinea. De aceea:
• nu fiți duri fără motiv;
• nu îl înșelați;
• nu îl umiliți;
• nu îl jigniți în fața cunoscuților;
• nu vă speriați de țipetele lui.

Revoltele acestui copil sînt de cele mai multe ori consecința unor suferințe fizice și/sau de educație.

Este mai eficientă înțelegerea asociată cu tandrețe, decît o conduită severă.

Așadar, dacă părinții se ceartă, copilul devine nervos și irascibil.

Într-o atmosferă lipsită de înțelegere și armonie copilul nu se poate îndrepta.

1. Rememorați prima dumneavoastră „ieșire" în fața părinților.

2. Într-o situație similară cum ați reacționat, ca părinte?

3. Consideraţi că agresivitatea copilului a fost – cel puţin o dată – cauzată de neînţelegerile dintre dumneavoastră, părinţii lui?

4. Care dintre următoarele împrejurări conduc la agresivitatea copilului: duritatea limbajului, gestul necontrolat, amînarea răspunsului aşteptat?

COPILUL FRICOS

Nu se sperie lupul de pielea oii.

În atitudinile adoptate faţă de copilul fricos, vom avea în vedere:

• **să considerăm frica drept o etapă normală a dezvoltării**. În acest caz:
– copilul poate manifesta un sentiment de teamă pentru ce este mai mare, mai puternic, mai agresiv decît el;
– preocuparea noastră pentru starea lui va fi în limitele normalului. Efortul de liniştire nu va însemna nici ignorare, nici forme ultimative, agresive chiar;
– teama poate fi prezentată ca o provocare la întrecere, la depăşire şi autodepăşire;

• **să liniştim copilul** punîndu-l în contact direct cu fiinţele, obiectele şi fenomenele care-i provoacă frica.
– Identificăm manifestările şi motivele profunde ale fricii sale;
– Acceptăm pornirile lui faţă de tot ceea ce îl sperie, atunci cînd este singur;
– Favorizăm verbalizarea/rostirea, dezvăluirea sentimentelor sale de revoltă;

• **să nu renunţăm la a-i solicita disciplină şi comportament normal.**
– Facem cunoscute şi înţelese cerinţele impuse de noi, în favoarea dezvoltării lui;
– Explicăm în ce mod aceste comportamente, cerute de noi, îi permit autocontrolul şi dominarea oricăror situaţii;

Aşadar, pentru copil, frica poate însemna traversarea unei perioade de adaptare.

– Lăudăm orice reuşită şi dovedim că teama, ca orice nereuşită, este vremelnică;

• să stimulăm eliberarea agresivităţii şi a sentimentelor negative.

– Prezentăm reuşitele copilului în faţa tuturor prietenilor săi şi a familiei;

– Îl antrenăm în activităţi sportive sau în altele, care îi permit manifestarea deschisă a sentimentelor şi îi asigură mici victorii.

1. În copilărie, frica dumneavoastră a fost determinată de:

• întunericul din cameră;
• zgomotele necunoscute;
• vocea gravă a adulţilor;
• plînsul altor persoane;
• alte cauze. Care?

2. Liniştea se instala dacă:

• apărea o altă persoană;
• dispărea întunericul, umbra, etc.;
• conştientizaţi că era o exagerare a posibilelor consecinţe;
• alte motive. Care?

3.Care dintre sursele fricii se păstrează la:

a) Dumneavoastră

b) Celălalt părinte

c) Alți membri ai familiei

d) Băiat

e) Fată

COPILUL TRIST

Înnegrind pe altul nu te albești pe tine.

În fața unui copil trist sîntem obligați **să luăm în serios durerea lui** oricît de neînsemnată ni s-ar părea:

• nu este recomandat îndemnul nostru insistent de a trece peste starea sa;

• orice motiv poate fi, pentru el, foarte important;

• poate fi ajutat să înțeleagă bine și nuanțat situațiile care i-au provocat starea;

• putem discuta despre soluții cît mai diverse și acceptabile pentru sine.

Observăm atent în ce împrejurări se manifestă starea de tristețe întrebîndu-ne:

• este ceva neobișnuit, întîmplător?

• este o manifestare cotidiană?

• se instalează într-o anumită perioadă din zi?

• dacă acesta se mai și joacă în acest timp?

• este, acum, mai sensibil ca de obicei?

Formulăm primele concluzii.

• Dacă tristețea îl însoțește și în momente în care ar trebui să fie fericit;

• Dacă sînt cunoscute motivele stării lui;

• Dacă, aparent, nu există cauze, atunci problema este foarte serioasă și vom apela imediat la consilierul școlar, la psiholog sau la psihiatru.

În orice context însă copilul trist are nevoie de protecția noastră. Așadar:
• este necesar un timp special consacrat lui;
• se impune o relație cît mai apropiată cu el;
• ne rezervăm, cel puțin o dată pe săptămînă, cîteva ore pentru un dialog sincer, atent, protector și sensibil.

Copilul își dorește ca timpul rezervat lui să rămînă exclusiv pentru el. Chiar dacă dialogurile sînt alternate cu diverse munci efectuate în doi, ore de activități sportive, artistice, pentru a se bucura vom spune celor din jur că avem periodic timp doar pentru el.

• Vom mărturisi și vom demonstra cît de important este el pentru noi – ocupînd loc prioritar – în raport cu alte persoane sau acțiuni;

• Vom argumenta cît de important este pentru noi să fim cît mai des cu el și ori de cîte ori este nevoie;

• Vom fi preocupați să înțeleagă că familia sa este și va rămîne prietenul de nădejde.

Tristețea copilului poate fi:
• durere fizică sau neadaptare;
• strigăt de ajutor.

Remediul poate veni din:
• descoperirea familiei, prietenilor, lumii cu frumusețile ei;
• bucuria autodescoperirii, autocunoașterii;
• bucuria de a trăi;
• fericirea de a fi copil și doar copil.

1.Aveți un timp rezervat exclusiv copilului? Da/Nu. Dacă da, acesta este:
a) zilnic;
b) o dată pe săptămînă;
c) la sfîrșitul săptămînii - sîmbăta și/sau duminica;
d) o dată pe lună;
e) ori de cîte ori este nevoie;
f) nu este cazul pentru că:
– este prea mic
– este prea mare
– are cu cine discuta
– din alte motive Care ?

2.Cînd copilul - B/F – este trist(ă) preferă pe:
– mama
– tata
– bunicul
– sora
– fratele
– bunica
– prietenii părinților
– nimeni etc.

Caracteristicile adolescenței

• Dezvoltare fizică însoțită de maturizare sexuală, fără a-i corespunde, obligatoriu, și maturizarea psihică și socială;

• Este perioada căutărilor de sine – cînd secretul, intimitatea, independența în gîndire au mereu o mare importanță;

• Dorință de afirmare și independență. Părinții și adulții, în general, sînt supuși unui permanent examen critic. Primează opoziția față de ideile, restricțiile, sugestiile părinților.

• Prietenii pătimașe și exclusiviste. Prietenia este dorită și căutată cu prețul oricăror sacrificii. Adolescentul cere încredere și devoțiune necondiționată și e gata să mintă pentru a-și salva prietenul.

Manifestări specifice

• Refuzul supunerii și disprețul față de regulile impuse de adulți;

• Neîncrederea în educatori – părinți, profesori;

• Revoltă împotriva școlii și a familiei;

• Refuzul autorității adulților;

• Disprețul față de tot ceea ce nu le place și nu știu;

• Goana după greșelile adulților, îndeosebi ale profesorilor;

• Acte de indisciplină gratuită, nejustificată;

• Dorința de a fi remarcat – utilizînd orice cale;
• Bucuria de a contrazice pe oricine;
• Nevoia de a impresiona;
• Capacitatea de a ignora pe oricine – indiferent de sex și vîrstă.

Particularități comportamentale dictate de sex

Fetele:
– devin sentimentale, romantice; cred în iubirea unică.
– în conduitele lor doresc să arate multă siguranță de sine;
– vor să le împărtășească celorlalți trăirile lor;

Băieții:
– au trăiri mai discrete, nemărturisite;
– vor să pară inaccesibili, superiori;
– devin agresivi, irascibili, ori de cîte ori cineva încearcă să pătrundă în sufletul lor.

1. Care dintre caracteristicile enumerate le recunoașteți la copilul dumneavoastră?

2. Cum ați reușit spargerea zidului dintre dumneavoastră și copii/copil – fată/băiat?

Prima afecțiune începe cu mine însumi.

Educația sexuală începe din primii ani de viață și nu se termină niciodată.

Debutează atunci cînd fiecare:
- află că este băiat sau fată;
- știe că diferențele sînt importante;
- recunoaște deosebirile și la ceilalți – la mamă, tată, frați;
- simte că este îndrăgit și apreciat ca băiat sau fată;
- are bucuria apartenenței la un grup de băieți sau de fete;
- are fascinația sexului opus;
- așteaptă transformările determinate de sex;
- se bucură de acumulările psihosomatice și hormonale, în fiecare etapă;
- găsește în cunoașterea celuilalt prilej de cercetare comună, atît pentru copil cît și pentru părinți;
- părinții și toți educatorii se dovedesc interlocutori adevărați;
- este privit ca viitor adult;
- nu se simte tratat ca fiind prea mic pentru unele discuții;
- nu este recunoscut doar în funcție de sex și vîrstă;
- nu simte că biologicul/instinctul primează;
- se regăsește prețuit prin întreaga personalitate.

Desăvîrșirea educației sexuale cere:
- o mare și permanentă atenție la exprimarea verbală și neverbală;

	• accent constant pe sentimente, nu pe instincte; • grijă pentru „sfînta treime": fizic, intelect, suflet; • preocuparea deosebită pentru spiritual – înțeles ca șansă, taină și miracol al iubirii întregi.
	1. Descrieți cum ați reacționat atunci cînd ați fost ironizat pentru primele comportamente specifice băieților/fetelor. *2. Reluați descrierea pentru copilul dumneavoastră (unul dintre ei).* *3. Prezentați formula ideală utilizată de dumneavoastră pentru realizarea educației sexuale.*

Munca e prima dintre virtuți.

Condițiile normale de studiu presupun:

• un minim de confort în cameră: încălzire, lumină și aerisire;

• liniștea necesară concentrării;

• alimentație echilibrată;

• evitarea oricăror surse care pot distrage atenția: imagini în mișcare, TV, video, internet, convorbiri telefonice, alte persoane cu activități diferite.

Studiul eficient se întemeiază pe:

• un program bine structurat – cu includerea tuturor sarcinilor;

• cărți diverse și accesibile cu tematică de: istorie; geografie; literatură; sport; desen și pictură; culegeri de aritmetică, fizică, gramatică etc.; muzică, opere de referință; dicționare; monografii; atlase, hărți.

Materialele minime necesare:

• birou/masă proprie de lucru;

• instrumente de scris: stilou, creion, pix, hîrtie, gumă de șters;

• calculator și/sau ordinator PS, CD, casete audio și aparatură corespunzătoare, dar nu obligatorie.

Stimularea și încurajarea efortului de muncă se realizează prin:

• trăirea comună a bucuriei pentru cunoștințele acumulate;

Orfan nu e cel fără tată şi mamă, ci acela fără ştiinţă de carte.

• proiectarea, împreună, a altor etape de studiu;

• atribuirea dreptului la iniţiativă astfel ca aceasta să pară mereu că aparţine copilului;

• evaluarea promptă şi permanentă a rezultatelor;

• reluarea activităţilor de studiu ori de cîte ori este necesar;

• recunoaşterea gradului de dificultate a sarcinilor;

• preţuirea sinceră a fiecărui progres obţinut.

Aşadar, asiguraţi-vă că şcolarul dumneavoastră:

• Are un program zilnic de studiu.

• Respectă orele înscrise în program.

• Are motivaţii serioase pentru a respecta programul.

• Face pauze după fiecare 40 – 50 de minute.

• Repetă, înainte şi după pauze, ceea ce a învăţat.

• Face rezumate şi scheme ale materialelor studiate.

• Înţelege ceea ce învaţă.

• Poate reda cu propriile cuvinte ceea ce a învăţat.

1. Pentru părinţi, pregătirea lecţiilor înseamnă:

• un interval în care, în sfîrşit copilul îşi vede de ale sale;

• groaza că iar şi iar vom fi solicitaţi;

• posibilitatea de a-i demonstra copilului cît de multe nu ştie;

• obligaţia de a accepta şi alţi copii să lucreze împreună;

• ocazia de a ne informa cît de mult/puţin se lucrează la şcoală;

• şansa de a arăta copilului şi colegilor săi cît de repede şi eficient rezolvăm noi temele;

• altceva. Ce anume?

2. Nepregătirea lecturilor aduce suferinţă:

• părinţilor;

• numai unuia dintre ei. Cui? mamă/tată;

• fraţilor;

• nimănui;

• tuturor;

• copilului;

• altuia. Cui?

3. Avem următoarea situație:
Mama nu știe să citească și să scrie, dar vrea ca fiul ei să ajungă „om învățat".
Din clasa I și pînă la terminarea facultății de medicină, fiul este ascultat – urmărit cu manualul și tratatul în mînă.
Copilul află adevărul despre neștiința de carte a mamei sale după ce devine medic.

a) Vă rugăm să comentați, exprimîndu-vă opinia despre rolul mamei și al fiului din cei 17 ani de învățare comună - a unei neștiutoare de carte și a unui viitor medic.

b) Descrieți și alte situații de excepție cunoscute direct sau indirect.

PROGRAMUL COPILULUI

Cine se scoală de dimineață departe ajunge.

Un program bine alcătuit asigură:
- varietate;
- atractivitate;
- flexibilitatea corespunzătoare vîrstei și posibilităților copilului;
- continuitate între diferitele activități;
- dinamism;
- supraveghere și autocontrol.

Rezultatele programului bine structurat:
- cunoașterea propriilor posibilități;
- formarea deprinderii de a respecta anumite cerințe;
- cultivarea ordinii și disciplinei;
- dezvoltarea armonioasă și echilibrată a personalității în plan afectiv, cognitiv și psihomotor;
- dobîndirea unei imagini corecte despre realitatea înconjurătoare;
- formarea imaginii de sine, a respectului și încrederii în forțele proprii;
- descoperirea unor înclinații speciale pentru anumite domenii;
- interes pentru dezvoltarea competențelor proprii;
- disponibilitate la efort în vederea cunoașterii, învățării, acțiunii, mișcării și jocului.

Aşadar, copilul dobîndeşte şansa participării la activităţi asigurate sistematic şi riguros:

• împreună cu el, familia însăşi este implicată în programul copilului;

• reuşitele şi dificultăţile copilului nu rămîn neobservate.

1. Copilul dumneavoastră are un program riguros:

• în fiecare zi;
• numai în zilele de şcoală;
• numai sîmbăta şi duminica;
• numai dimineaţa/după-amiaza;
• din cînd în cînd;
• niciodată.

2. În programul copilului însă nu lipsesc – prezentate în ordinea importanţei acordate – de la 1 la n:

• orele de masă;
• meditaţiile cu profesor plătit;
• pianul şi alte activităţi artistice;
• pregătirea lecţiilor;
• timpul de somn;
• intervalul destinat activităţilor libere;
• alte activităţi. Care?

3. De programul de muncă al copilului răspunde:
- *mama;*
- *tata;*
- *copilul însuşi;*
- *fratele/sora mai mare;*
- *ambii părinţi;*
- *toţi din familie;*
- *bunicii;*
- *nimeni.*

A ÎNVĂŢA SĂ ÎNVEŢI

Nu e ruşine să nu ştii nimic, e ruşine să nu vrei să înveţi nimic.

Înseamnă a respecta, în esenţă, cîteva reguli privind:

- **automotivaţia**, pentru că

-învăţarea cere efort;

-învaţă numai cine vrea;

-învăţarea cere timp, stil personal şi perseverenţă;

-este necesară încrederea în reuşita proprie;

- **organizarea timpului şi a spaţiului de lucru** prin:

-stabilirea timpului şi locului de învăţare;

-fixarea unui program riguros;

-adecvarea acţiunii, etapă de etapă şi pentru întreaga perioadă;

-durata corespunzătoare deprinderilor de efort – dobîndite anterior;

- **citirea motivată şi subordonată unor premize de înţelegere, utilizare şi memorare.**

Motivaţia copilului se poate naşte, păstra şi dezvolta prin:

-înţelegerea sensurilor şi ideilor din fiece paragraf;

-sublinierea termenilor consideraţi importanţi şi a cuvintelor-cheie;

-corelarea celor descoperite cu ceea ce ştia deja;

-înscrierea simultană şi a unor idei complementare;

-verificarea periodică, dacă a fost reținut ceea ce se dorea învățat;

-revenirea continuă la conceptele, regulile, principiile de bază.

Ascultarea trebuie să fie întemeiată pe:

-maxima atenție la explicații;

-efortul de a reține esențialul din clasă;

-notarea a tot ceea ce nu înțelege sau este neclar;

-sublinierea temelor la care trebuie revenit;

-identificarea persoanelor și surselor de sprijin oferite de profesor.

Luarea notițelor înseamnă:

-consemnarea esențialului și a principiilor de bază;

-marcarea cuvintelor-cheie și/sau a frazelor concluzive;

-manifestarea stilului personal de învățare, memorare și creație deoarece astfel se îmbunătățește procesul de învățare; se realizează primele repetiții și ordonări logice; se reține ceea ce este de învățat; nu se uită ceea ce este de făcut.

1. Cînd credeți că știe copilul să învețe?

- *cînd poate să citească și să scrie;*
- *cînd are note bune și foarte bune;*
- *cînd nu se culcă pînă nu știe lecțiile;*
- *cînd are toate rezumatele și notițele bine ordonate;*
- *cînd învățarea, pentru el, este o acțiune sistematică;*
- *cînd tot ce știe are sens și utilitate;*
- *în alte condiții. Care?*

2. Cînd v-aţi convins că fiul/fiica dumneavoastră ştie să înveţe? Descrieţi, vă sugerăm, situaţia în care aţi dobîndit această concluzie sau contrariul (că nu ştie să înveţe).

LECTURA COPILULUI

Cine are carte are patru ochi.

Este o acţiune de care sînt răspunzători învăţătorii dar şi familia deoarece:

• Copilul învaţă o vreme în şcoală nu numai să citească, ci şi cum să-şi aleagă cărţile potrivite.

• Copilul care nu învaţă de mic să-şi aleagă cărţile va citi la întîmplare, fără să înţeleagă mare lucru.

• Este bine ca părinţii să se intereseze de lecturile copiilor pentru a evita alegerile nepotrivite.

• Cînd părinţii se îngrijesc de propria bibliotecă au mai multe şanse să aibă copii pasionaţi de lectură.

• Dacă dorim să cumpărăm cărţi pentru copiii noştri putem consulta: învăţătorul, bibliotecarul, logopedul, consilierul, librarul sau ghidurile pentru părinţi.

• Vizitînd periodic librăriile, putem fi la curent cu noile apariţii.

• Părinţii care impun citirea unei anumite cărţi riscă să provoace copilului un real dezinteres faţă de lectură.

• Oferind copilului mai multe cărţi alese cu grijă, acesta va învăţa să recunoască o carte bună.

• Cînd nu ştim ce cărţi să-i oferim copilului, putem discuta cu alţi părinţi, dar numai dacă este vorba de persoane competente.

• Cărţile foarte groase, de obicei, sperie copiii.

Părinții au nevoie de tact și de înțelegere pentru a ghida copilul în lumea cărților.

• Cărțile și revistele frumos ilustrate îi determină să îndrăgească lectura.

• Încurajăm copiii să citească textul, să îl descopere și să îl înțeleagă.

• Citim împreună cu ei și ne arătăm mereu interesați de conținutul lecturii.

• Dacă oferim cărți copilului, acesta va depăși simpla plăcere de a le răsfoi.

• Învățăm copilul cum să citească o carte bucurîndu-ne alături de el.

• O discuție periodică despre cărțile pe care le citește ne ajută să îl cunoaștem mult mai bine.

• Înscrierea copilului la o bibliotecă poate fi o decizie foarte bună numai dacă îi aparține.

1. Vă amintiți primele trei cărți citite de copilul dumneavoastră?

a) .....

b) .....

c) .....

2. Dar cele dintîi cărți cumpărate

– de copil

– pentru el(de părinți)

3. Ce cărți nu i-ați cumpăra niciodată ? (trei exemple)

Sfîrșitul laudă începutul.

Examenul poate fi considerat:

• ocazia cunoașterii și autocunoașterii drumului parcurs;

• șansa identificării „petelor albe";

• o confruntare a posibilităților proprii cu exigențele altora;

• un prilej de verificare și apreciere a cunoștințelor;

• pragul care trebuie trecut ;

• bucuria reușitei;

• curaj pentru concursul care urmează.

Succesul la examen este garantat, dacă:

• există o pregătire temeinică;

• se cunoaște ținta de atins;

• există o structurare anterioară a răspunsurilor;

• există susținerea morală a educatorului și a părinților;

• a fost verificată rezistența la stres.

Părinții îl pot sprijini pe copil dacă:

• cred în reușita lui;

• îl încurajează în momentele de îndoială;

• îl învață să gîndească examenul ca pe un eveniment dorit și așteptat de toți;

• stimulează, motivează și susțin efortul copilului;

• întrețin ideea că reușita este cu deosebire a copilului și pentru copil.

Înainte de examen copii sînt sfătuiți:

• să aibă toate rechizitele necesare;

• să ajungă cu 10 minute mai devreme, să se relaxeze;

• să asculte cu atenție toate instrucțiunile profesorului;

• să citească de cîteva ori subiectele;

• să încerce să răspundă la toate întrebările;

• să se concentreze înainte de a răspunde („măsoară de două ori și taie o dată");

• să scrie citeț, îngrijit și corect gramatical;

• să lucreze repede, dar fără să se grăbească.

1.Ce ați făcut în ziua în care copilul a avut primul examen?

• l-ați încredințat colegilor săi;

• ați evitat orice discuție despre examen;

• ați organizat în ajun o petrecere pentru deconectarea copilului;

• i-ați refuzat orice altă activitate în ultimele luni;

• altceva. Ce anume?

2.Examenul copilului este pentru dumneavoastră:

• o mare bucurie;

• un eveniment de care nu vreți să știți;

• ceva obișnuit;

• o preocupare care îi aparține, în exclusivitate, lui;

• altceva. Ce anume?

3.Ce anume din ceea ce ştiţi că au făcut alţi părinţi în ziua de examen a copilului lor, dumneavoastră nu aţi face ?

RĂSPUNDEREA EDUCATORULUI

Răspunderea educatorului: responsabilitatea pentru responsabilitatea celuilalt. (Levinas)

Întrebările educatorului vor viza:

I. Situaţia generală a copilului şi a mediului său:

- Cine este copilul?
- Ce vîrstă are?
- Care sînt reperele sale culturale?
- Care sînt evenimentele marcante din viaţa lui?
- Ce întîmplări l-au influenţat mai recent?
- Care este mediul său de viaţă?
- Ce s-a întîmplat mai important în clasa din care face parte?

Preocupările educatorilor:

- De ce dispunem pentru a face copilul să înveţe?
- Ce nivel de complexitate putem aborda în dialogul propus?
- Cu ce vocabular, formule şi exemple vom opera?
- Ce materiale didactice putem folosi?

II. Structura psihicului uman:

Domeniul senzorio-motor ca suport de înţelegere a copilului:

- Care sînt calităţile perceptive ale subiectului?
- Care este nivelul său de sensibilitate la stimulii sonori, vizuali, tactili, olfactivi?

• Care-i sînt capacităţile de exprimare verbală şi nonverbală?

• Care sînt priceperile sale?

• Ce raporturi a fixat acesta între timp şi învăţare? Ce valoare conferă acestor două elemente?

• Eficienţa activităţii sale se observă în cazul duratelor scurte şi repetate sau doar a secvenţelor lungi?

Preocupările educatorilor:

• Ce suporturi vom folosi în diferite momente ale activităţii?

• La ce moduri de exprimare şi de răspuns se poate face apel?

• Desfăşurăm demersul singuri sau împreună cu alţi colegi?

• Ce influenţe putem exercita?

• Cum îi putem organiza activitatea în timp?

• Care din variantele de organizare (perioadele scurte/lungi) ne îngăduie manifestarea adecvată?

• După ce criterii vom stabili duratele?

Domeniul cognitiv ca suport de antrenare şi responsabilizare:

• Care sînt cunoştinţele de care copilul dispune?

• Care sînt competenţele şcolare şi/sau sociale cu o puternică notă personală?

• De ce capacităţi dispune?

• Ce ştie copilul să facă?

Preocupările educatorilor:

• Pe ce cunoştinţe anterioare ne putem întemeia demersul?

• În ce plan se pot regăsi şi utiliza competenţele pe care le solicităm copilului?

• Pe ce capacităţi şi cunoştinţe anterioare se poate construi învăţarea?

• Ce materiale şi exemple se pot folosi?

• Ce anume ne va ajuta să valorificăm şi alte competenţe?

• În ce împrejurări vom face apel la capacităţile solicitate ori pe care doresc ei să le dobîndească?

• Ce context şi ce mijloace ne pot fi de folos?

Domeniul afectiv ca reper pentru cunoaşterea şi acţiunea educativă:

• Ce interese, pasiuni, curiozităţi, angajamente are copilul?

• Ce miză există sau poate exista pentru sine într-o activitate oarecare?

• Ar vrea să se impună, să fie recunoscut?

• Doreşte să-şi pună în valoare abilităţile, priceperile?

• Îi place riscul?

• Vrea să se descopere?

• Vrea să se opună/contrapună cuiva?

• Vrea să fie remarcat?

• Vrea să ofere cuiva prilej de bucurie?

Preocupările educatorilor:

• În ce proiecte personale am putea să înscriem sprijinirea unui anume copil?

• Cărui scop îi sînt subordonate obiectivele vizate?

• Vrem o performanță?

• Urmărim să comparăm rezultatele prezente cu cele anterioare?

• Dorim să facem ceva util pentru societate?

• Punem în evidență ceea ce știm?

• Ne demonstrăm abilitatea?

• Ne încercăm puterile într-un nou domeniu?

1. Comentați aprecierea gînditorului Levinas.

2. Credeți că este important să știe copilul cît de mult vă pasă de el?
a) dacă da, de ce?
b) dacă nu, de ce?
c) dacă nu prea, de ce?

ALCOOLUL

Bea, dar nu-ți bea mințile.

Știați că alcoolul este un drog?

Alcoolul este considerat un drog depresiv pentru că micșorează capacitatea creierului de a gîndi și lua decizii.

Nu contează sub ce formă este consumat: bere, vin, țuică.

Dăunătoare este cantitatea, nu concentrația băuturii.

„A bea" înseamnă:

• a te îmbăta;

• a nu-ți aminti ce ai făcut;

• a-ți fi jenă de noaptea/ziua care a trecut.

Pentru că „a bea" este urmat de:

• certuri, bătaie;

• relații sexuale cu necunoscuți;

• absențe și/sau întîrzieri frecvente de la muncă, de acasă;

• conducerea periculoasă a autoturismului;

• alegerea băuturii drept singură cale de luptă împotriva stresului și a oricăror probleme.

Consumul normal de alcool presupune că acesta:

• sănătatea;

• activitatea de la locul de muncă și

	• relaţiile familiale, cu prietenii, societatea, în general; • siguranţa proprie; • securitatea altora. Pentru cineva cu un consum normal de alcool, zilele în care consumă cantităţi mici sînt mai puţine decît cele în care nu bea deloc.
	1.Ce credeţi că ar putea determina opţiunea dumneavoastră pentru alcool ? *-lipsa banilor?* *-eşecul în dragoste?* *-singurătatea?* *-boala foarte gravă?* *-suprasolicitările profesionale şi/sau familiale?* *-nevoia refugiului dintre multele probleme?* *-nimic* *-alte motive. Care?*

2.Dacă aţi cunoscut tentaţia alcoolului – dumneavoastră sau un prieten ori membru al familiei – cum v-aţi salvat ?	

	3. Cum credeţi că este afectat copilul de opţiunea constantă a părinţilor pentru alcool?

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

• Allen E. Ivey, Norma Gluckstern, Mary Bradford Ivey, *Abilităţile consilierului. Abordare din perspectiva microconsilierii*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 1999.

• Silvia Dima, *Cei şapte ani de-acasă*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1999.

• Christina Hardyment, *Viitorul familiei*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 2000.

• Anton Moisin, *Părinţi şi copii*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1995.

• Les Giblin, *Arta dezvoltării relaţiilor interumane*, Editura Curtea Veche, Bucureşti, 2000.

• Zig Ziglar, *Putem creşte copii buni într-o lume negativă!*, Editura Curtea Veche, Bucureşti, 2000.

• Stanley Shapiro, Karen Skinulis, *Cum devenim părinţi mai buni*, Ghid practic, Editura Humanitas, Bucureşti, 1999.

• Elisabeta Stănciulescu, *Sociologia educaţiei familiale*, Editura Polirom, Iaşi, 1997.

• Gheorghe Bunescu, Gabriela Alecu, Dan Badea, *Educaţia părinţilor. Strategii şi programe. Ghid pentru formarea formatorilor*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1997.